

Uit den vreedzamen kristen

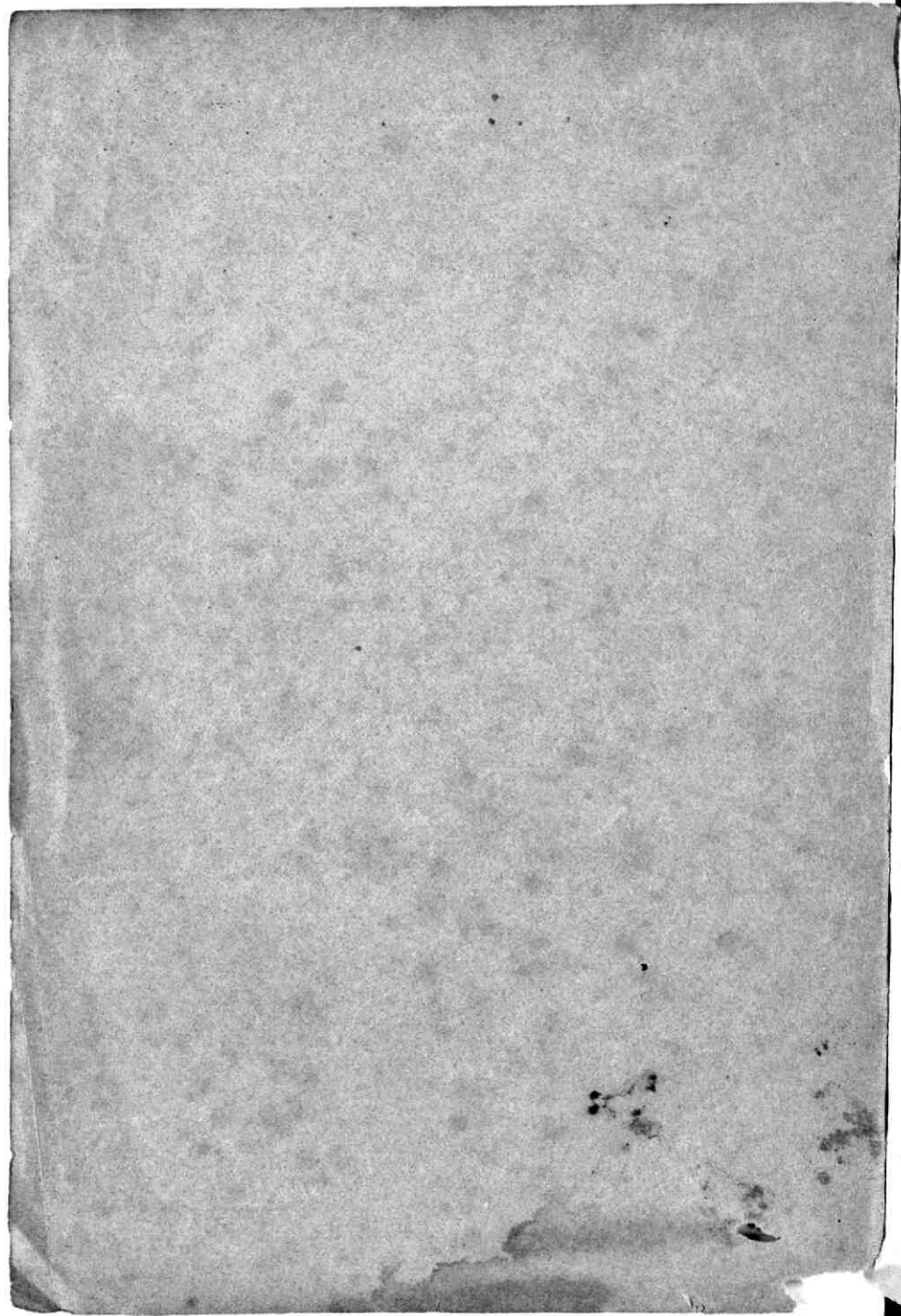
<https://hdl.handle.net/1874/235749>

mm 12906

J. Keijsma

Met den Oordname, Christus,"
(van Fr. Junius)

=

24

68712
~~Synode der Ned. Herv. Kerk
BIBLIOTHEEK
No. 200~~
B
R
S
N

UIT DEN „VREEDZAMEN KRISTEN.”

s. a.

41 E 15

UIT DEN »VREEDZAMEN KRISTEN.»

Een van de weinige mannen uit de woelige dagen, welke tot het voorspel der synode van Dordrecht behooren, op wien wij bij, onze begrippen van vrijzinnigheid en verdraagzaamheid, met voorliefde onze oogen laten rusten is Franciscus Junius, sedert 1592 professor in de godgeleerdheid te Leyden. Gelijk hij zich in vele zijner talrijke geschriften doet kennen als degelijk geleerde, als vroom en bezadigd kristen, zoo komt deze bezadigheid nog wel het meest te voorschijn in een boekje dat in het jaar 1592 van zijne hand het licht zag. Het is getiteld: „le paysible Chrestien” en mag, vooral omdat het de uitdrukking bevat der meening van een waren Calvinist over de partijschappen en twisten van zijn tijd, eenig in zijn soort genoemd worden.

Den Heeren staten van Holland werden, kort nadat het was uitgegeven, eenige afdrukken overhandigd, die door hen zeer hoog geprezen werden. »Maer 't geen meer tot zijn lof dient — verklaart Brandt — hij was self de vreedsaeme Kristen.” Toen men Junius later eens in een gezelschap van Fransche godgeleerden vroeg: »Indien al uw schriften zouden verloren gaan, en gij één daarvan slechts zoudt mogen behouden, welk van allen zoudt gij wenschen, dat behouden werd?” — moet hij daarop ten antwoord gegeven hebben. »Den vreedzamen kristen; want die andere boeken heb ik geschreven als theologant, maar dit als kristen!” En geen wonder. Daarin heeft Junius zijne praktisch christelijke richting uitgesproken en de vurigste wenschen van zijn bezadigde, vredelievende, innig religieuse ziel ontwikkeld. Helaas, dat zijn boek zoo weinig gelezen en nog minder betracht werd! Men had in die dagen geen tijd en geen lust boeken te lezen van zuiver stichtelijken en godsdienstigen aard. De stem van den bemiddelaar en vredestichter werd overstemd

door het geschreeuw der kerkelijke en dogmatische twisten. Het is de taak van een later geslacht, die nederige, maar liefelijk geurende bloemen, waarover de adem des vredes en der liefde heeft gewaaid, te stellen op de plaats, die ze waardig zijn. Junius' werk was wel bekend, het werd gelezen en door alle gematigden geprezen en bewonderd, maar ongelukkig! de tijd, waarvoor het bestemd was, was er niet rijp voor. Immers, de inhoud van dit werkje, gelijktijdig in het Fransch en in het Latijn uitgegeven, is een betoog, »dat er reeds meer dan genoeg in de christenheid gestreden is, dat men volgens Gods wil den vrede moet zoeken, aankleven en op allerlei wijze bewaren, om de heerlijke vruchten daarvan, die God ons in Zijn woord voorhoudt, te verkrijgen." Het geheel is eene stichtelijke overdenking naar aanleiding van den 122en en 133en psalm. Wij vinden er zulk een rijkdom van schoone opmerkingen, van zinrijke toepassingen, van welsprekende passages in, dat wij den bezadigden, innig vromen man moeten hoogachten en liefhebben, wiens zienswijze ook in onzen tijd nog wel ter harte mag worden genomen.

Junius drukt de gevoelens, die hem aandreven om deze overdenkingen op te stellen en die hem in zijn gansche godsdienstig leven bestuurden, aldus uit: »Men moet beschermen, wat goed is en de dwaling wegnemen, zooals Augustinus eens zeide: neem de dwaling weg, maar behoud den mensch." Dit is het beginsel, 't welk in al zijn woorden en redeneeringen doorstraalt. Doch laat ons hem zelf hooren :

»Men mag stoutweg niemand veroordeelen, alsof hij geheel van God was afgefallen, eenig en alleen omdat hij van ons in gevoelen verschilt. De zoodanigen zijn slechts andere dienaren van den Heer, die zoowel ons en anderen als ook hen gekocht heeft met zijn kostbaar bloed: hetzij ze staan, hetzij ze vallen, zij staan en vallen hunnen Heer. En daarom moeten wij die voorbarige oordeelvellingen zoo zorgvuldig mogelijk vermijden, waarmede wij, aangespoord door den satan en toegejuicht door de wereld, onderling tegen elkander te velde trekken en elkander kwetsen.... En echter wie is er in dezen tijd, die er ernstig over denkt, zulke oordeelvellingen te beletten en te onderdrukken? Wie geeft zich niet

lucht in de scherpste en hardste beoordeelingen in gedachte, in woord, in schriften, en dit niet slechts in besloten kringen, maar ook in het openbaar tot groote schade der kerk? . . . Indien een persoon soms in de eene of andere uiterlijkheid van een ander gevoelen is, indien één of meer kerken in uiterlijkheden, in plechtigheden of gewoonten niet volkomen volgens ons oordeel of onze zeden zijn ingericht, dan roepen de meesten, neen allen en klagen iemands vroomheid en christendom aan: och of zij alleen *riepen!* . . . Maar als er oproeren, beschuldigingen, veroordeelingen en dergelijke dingen bijkomen, denkt gij dan, mijn vriend, dat dit door Christus zoo is ingesteld en gewild, en dat een bezadigd christen dit kan goedkeuren?"

Zoolang nog het uiterlijke karakter van eene kerk bestaat, als nl. de heilige Schrift erkend en hoog geacht wordt, — »hoedt u, dat gij die vergadering in uw oordeel den naam van kerk onthoudt. Doet gij het, Christus heeft het niet gedaan, . . . noch de apostelen met opzicht tot zoovele kerken van Christus, waarvan zij de grove gebreken wel opmerkten, doch met voorzichtigheid en met liefde trachtten te genezen, zonder evenwel die kerk met onstuimigheid en rokelooze vermetelheid te verwerpen. Maar wat zal men als eene vergadering dwaalt in het erkennen en aannemen van personen? Als men de wettig aangestelde dienaren Gods niet erkent? Als men onwettig aangestelden voor wettig houdt? En ten laatste, als men de eene kerk opricht tegenover de andere, hetzij uit ketterschen ijver, hetzij uit woelige scheurmakerij? Dat is wel een zeer groot kwaad, maar evenwel past het ons niet hen, die tot groot nadeel van de christenheid naar de ziel krank zijn, terstond reeds zoo streng te veroordeelen, alsof zij nu reeds ten eenenmale door den Heer waren verworpen: Zoo heftig is God niet in het oordeelen! . . . Waar het 't meeste op aankomt, zij behouden immers het uiterlijke kenteeken der kerk, dat is, Gods woord, de heilige Schrift. En daar dit bij hen nog in zijn geheel is en in eere gehouden wordt, kan men hen met recht niet verdoemen, alsof zij van de geheele kerk ten eenenmale waren afgeweken."

Eene vergadering van menschen, die »de heilige Schrift

(welke het uitwendige kenmerk is, dat der kerk van God is ingedrukt) aannemen en houden voor den allerzekersten grondslag des geloofs," al dwalen zij dan nog in zoovele andere opzichten, mag men niet hard vallen noch op liefdelooze wijze verstooten. Al is het nog zoo weinig zichtbaar, met den stempel Gods zijn zij gezegeld, zij zijn bewaarders van Gods woord, dat ook hun is toevertrouwd. »Eveneens — beweert Junius — ontzien wij ons niet om een oud, versleten geldstuk, zoolang er nog eenige gedaante van de munt in blijft, te gebruiken en van waarde te houden."

Verder lezen wij: »Hetzelfde oordeel, dat men velt over een lid, moet men ook over het lichaam der kerk vellen. Met de leden, die zwak in het geloof zijn, hebben wij medelijden, en terecht: waarom dan ook niet met het lichaam, dat ziek van zwakheid is. Zoolang de ziel daarin is, leeft het: zoolang er leven is, is er de ziel in" In het oordeelen over de meerdere of mindere zuiverheid van dat fundament des geloofs »moeten wij menschen zeer voorzichtig en teer van geweten zijn, opdat de weldaad, hoe klein die ook zij, welke zij van Christus verkregen hebben, niet door onze onstuimigheid en bitterheid verloren ga."

»Indien zij de kerk, waartoe ik door Gods genade behoer, niet erkennen, dan zal het echter voor mij in dezen tijd voldoende zijn, als ik zie, dat eenige kerk van Christus door hen wordt aangenomen. Ik zal er mij niet veel om bekommeren, of zij mij, of zij deze of gene kerk erkennen, als zij maar Christus erkennen: daar ik het voor zeker houd, dat zij, als zij maar allengs in Christus bevestigd worden, steeds meer met de godvereering der braven zullen overeenkomen. En wanneer zij al de reine bron der Schrift met het vuil hunner uitvindzels en traditiën bezoedelen, zullen wij van beter handhavers der waarheid zijn, dan God zelf is?"

»Laat ons er liever eenstemmig naar streven om, al denken wij verschillend in bijzonderheden, één in gemeenschap te worden. Laat ons de oogen opheffen naar den troon der genade in de hemelen geplaatst, waar niet slechts de in gevoelen verschillenden, maar ook, wat gewichtiger is, de vijandigen verzoend worden met God door Christus bloed . . . , Wie van mij in zake des geloofs verschilt, zal mij niet be-

leedigen, als hij dwaalt, maar zijnen Heer. De Heer echter vergeeft het hem, zou ik het Hem dan niet vergeven? Men moet den dwalende verdragen en den Heer afwachten, die den dwalende onderricht. Wij mogen onze handen niet gebruiken om den dwalende uit te stooten, maar liever om hem den weg te wijzen."

»Er zijn — roept hij later smartelijk uit — wier tongen slechts trompetten zijn, overal en altijd gereed, om den krijg uit te bazuinen. Er zijn, wier handen gewapend met pen en inkt de gansche christenheid met bijna doodelijke schichten beschieten."

»Vooreerst — lezen wij verder — worden de meeste geschriften uitgegeven, of liever uitgebraakt door zeer woelzieke geesten, die tegen godsvrucht, waarheid, liefde en openbaren vrede met der daad vijandig gezind zijn, schriften welke men ten eeuwigen dage eer aan de handen van het algemeen moest ontrukken dan overlaten: zoover zijn zij van het goede beginsel verwijderd, ja daarmede in lijnrechten strijd. Vervolgens bestaan er ook vele geschriften, die wel van aanleg en inhoud goed zijn, maar bij dien goeden inhoud is vaak veel vergift ingegoten, daar zij persoonlijke hatelijkheden, aantijgingen, beschuldigingen en de heftigste uitvallen uitstrooien: en al was dit ook in alle opzichten gegrond, de waarheid gebiedt niet, het op zulk eene wijze uit te spreken, en de liefde beveelt, het te verzwijgen."

»Laat ons liever in ons geheele leven niet ééne enkele letter schrijven, dan ééne ziel, al was het ook slechts de minste en zwakste, schokken."

Zeer welsprekend wordt Junius, als hij handelt over het verbreken der christelijke broederschap. »Ik kan mij niet genoeg verwonderen over de stoutheid of uitzinnigheid dergenen, die dit hooge recht van broederliefde. . . . zoo gering achten, dat zij er geene zwaarigheid in zien om te meenen, dat anderen hunne broeders niet zijn en dat zij beweerden, dat deze of die mensch, deze of die kerk geene verbindtenis of broederschap met hen heeft. . . . O jammerlijke uitzinnigheid! Zoo iemand daardoor zich laat vervoeren, hij moet zich zelve noodzakelijk eerst van God en van Christus hebben losgerukt, zelfs voordat hij er aan denkt om een ander af

te snijden. Want wie heeft zijn eigen vleesch gehaat? Welk lid zal moeite doen om het eigen lichaam te verminken? Hij nu is geen lid meer van Christus' lichaam, die eenig lid van Christus zoekt af te snijden. En dit kwaad helaas! is nogtans eene algemeene ziekte dezer eeuw, die de overhand neemt in onzen tijd, waarin wij allen te samen zeer vermetel zijn in het kermen, overwegen, oordeelen, verdoemen en verguizen der daden van onze broederen, en in de stoute bewering dat zij geen geloof en achting verdienen. Ook ontzien wij ons niet om menschen, kerken, geheele landen en door God ingestelde machten met vervloekingen en uitbanningen (alsof wij volle en koninklijke ja goddelijke macht daartoe hadden) aan te randen, omdat zij, hoewel zij 't met Christus houden, het juist niet in alles met ons houden Indien gij de broederschap aan stukken scheurt, ik zal haar van nieuws aaneen knoopen; indien gij haar lostornt, ik zal mijn best doen, haar weer aaneen te hechten; indien gij haar omstoot, ik zal haar weer oprichten; indien gij haar loochent, Christusbevestigt haar en ik met Christus. Indien gij het niet hooren wilt, nogtans hooren het de vromen, en de Heer hoort het voor wiens aangezicht ik van harte deernis heb met uwe zwakheid!"

Kooten.

DR. J. REITSMA.

